

Dragutin Balaban Bajka

PLJUS

Prijateljstvo • Ljubav • Sloboda

PROMETEJ
Novi Sad

Urednik
ZORAN PAUNOVIĆ

Recenzent
DUŠAN KOVAČEVIĆ

Copyright © 2024 Dragutin Balaban
Copyright © 2024 za Srbiju, IK Prometej

Vreme...Uspomene...Sećanja

Vreme "zatrpava" uspomene i sećanja, kao pesak, i prašina. Prekriva da se sve zaboravi. Uspomene i sećanja se bore da, od vremena sačuvaju svoju tajnu kao krpe na vetru, krpe raznih boja na štriku uspomena: bele, žute, crvene, crne. Dužine zavise od sećanja, a svaka boja odslikava naša stanja.

Kako vreme napreduje kao pesak koji pokriva uspomene i sećanja, uspomene kao što su predmeti i slike, držite ih u rukama često, zaboravljate otkud one tu. A sećanja su možda najranjiviji deo naših bića. Postoje misli, koje vreme zasipa "peskom i prašinom zaborava". Polako pristajemo na vreme. Što ga je više, uspomene i sećanja, već pokrivena prašinom i peskom sve ređe proviruju ispod vremena, pa molimo sećanja da nas podsete na uspomene.

Samo na štriku naših uspomena i sećanja možemo protiv vremena. Ako ga ponesemo u srcu, i, ako je ostalo nešto, ostalo je!

Sve drugo je pesak i prašina i ne ostaje ništa.

**Posvećeno mojoj ćerki Sandi
i unucima Eni, Janji i Vidanu.**

Život kao Bajka

Zbirku pesama i priča „Da li veruješ” napisao je Dragutin Balaban. Ko je taj čovek? U jednoj od priča iz ove knjizi Bora Todorović je upitao Bajku: „Kako se ti zoveš, Bajka?”

A Bajka je Dragutin Balaban. Odakle tako tradicionalnom i ozbiljnom imenu tako bajkovit nadimak? Što bi se reklo u „Radovanu” – Kontroverzna ličnost. Da je Bajka rođen u nekom indijanskom plemenu zvao bi se Čovek Koji Brzo Hoda, ili Vuk Koji Lepo Peva. Ako ste slučajno u Zemunu ili centru Beograda videli mlađeg čoveka – Bajka nikad nije podedio – kako žurno hoda, potrčkuje i usput se javlja mnogobrojnim ljudima, to je sigurno on.

Da je ostao samo Dragutin, hodao bi mirno, čvrsto, odmereno, ozbiljno, ne bi žurio potrčkujući kao da negde ide gde ga neko danima čeka.

Sve ovo rečeno samo je slika koju sam stvorio gledajući Bajku kako troši život široke ruke i brze noge.

Upoznali smo se – kao što je u ovoj knjizi on i napisao – u Somboru, davne 1975. godine, u kasarni „Viktor Bubanj”.

Kada sam mom deda-Cvetku rekao da služim vojsku u Somboru, u centru grada, on mi je rekao: „I ja sam tamo služio, u kasarni Kralja Petra”.

„Sad se zove Viktor Bubanj”, rekao sam.

On me je pogledao i prokomentarisao: „Kakva vojska takvo i ime”.

U tu kasarnu, te davne godine, došao je Bajka da me

poseti i pomogne mi koliko može. Bio sam u stroju, „ošišan” svojeručno i neobično, bez puške i uprtača. Prethodnih dana pobunjeni Šiptari ukrali su nekoliko pušaka od vojnika „Fazana” i izneli ih iz kasarne. Bio sam „žrtva” jedne od prvih mirnodopskih pobuna vojnika čija deca i unuci danas vladaju otetim delom Srbije. Tih se godina pobuna nije tako zvala zbog „bratstva i jedinstva”...

Navedena priča-sećanje nije slučajna; kroz pola veka našeg druženja i velikog prijateljstva, učestvovali smo u mnogim kulturnim i političkim bitkama iz kojih smo, uglavnom, izlazili kao umorni pobednici, ali nikada kao poraženi ljudi.

Od stotinak prijatelja sa kojima smo Bajka i ja celog života igrali fudbal po svim mogućim krajevima grada i terenima, samo smo nas dvojica ostali „aktivni”, i danas igramo svakog ponedeljka u 18 časova. Naravno, to nije igra kao kad smo bili mladi, ali smo još uvek u ekipi koja često pobeđuje.

Zašto pominjem fudbal kad pišem i pričam o knjizi pesama i priča? Razlog je jednostavan i čini mi se važan: fudbal poseduje energiju, radost, hrabrost, volju i želju da se igra dok si živ. A igra je suština svakog dobrog pisanja. Ili jednostavnije rečeno – nema predaje. I kad je teško, i kad je život u opasnosti, i kad voliš i kad si zabinut, kao u nekim Bajkinim pesmama, uvek postoji iskonski prkos, snaga i dečaćka želja da se sve pobeđi i da nastaviš igru dok imaš snage. Kad trčiš, nemaš vremena i mogućnosti da se „mučiš” sa nekim važnim stvarima

kao što je, na primer, strah od teške bolesti koja većinu ljudi porazi od pomisli odlaska u „vikendicu na nebu“.

Više od pola veka ljudi koji vole dobru, ozbiljnu, klasičnu pesmu, slušaju Vladu i Bajku.

Vlada Marković je vrsni kompozitor, sjajan muzičar i cenjeni dirigent. Us sve ovo Vlada je kao brat blizanac darovitog muzičara Bajke, pa nije ni čudo što ih ljudi često „mešaju“ i ponekad zamenjuju.

Uvek je bila milina – praznik za dušu i napaćeni sluh – kad ih slušate dok pevaju i sviraju. Imao sam tu privilegiju, zadovoljstvo i sreću da ih slušam nebrojene dane i noći po pozorištima, klubovima, na koncertima i najviše i najlepše – po našim kućama. Još kad im se pridruži moja draga glumica Ljilja Dragutinović, Bajkina supruga, i uz njih moja ćerka Lena, to veće se pamti kao ozbiljan koncert.

„Da li veruješ“ preporučujem od sveg srca i ubeđenja da je reč o lepoj i pomalo setnoj knjizi „u potrazi za prohujalim vremenom“.

Bajkina ispovest ispisana u stihovima i pričama naš je zajednički imenitelj života koji je prošao tako brzo, kao da ga je Bajka pretrčao po desnom krilu – često brži od lopte i života. I nije čudo što je ovu knjigu kao testamentarno sećanje posvetio ćerki i unucima. Ostavio im je deo svoga života i pozdrav koji će uvek biti živ i vidljiv kad je lep i sunčan dan. Kad je život kao Bajka.

Dušan Kovačević

Sećanja

Kada si mlad, nemaš vremena da se osvrćeš, i vremena da se sećaš.

Sećanja dolaze u trenutku kada se osvrneš, i sve ono što se „zalepilo“ u mladosti, sada izlazi pred oči. Odlepljuje se i kruni se, i u delovima i delićima sećanja, izlazi ti pred oči.

Zato, sada, kada se setim sećanja, možda se negde i pretera, možda doda, ali, ta „zgrada“ zvana sećanje ostaje u svom obliku, uz neke „okrnjene“ delove zidova sa ciglama koje fale.

Sećam se stana u koji sam se kao mlad uselio, i molera sa kapama napravljenim od novina, kako stružu zidove špahtlama. Šta sve otpada sa tih molerskih špahtli? Gledao sam slojeve plave, crvene, zlatne boje, preostale od stanara koji su nekada živeli u tom stanu. Tada ravnodušno, a sada zapanjen, gušeći se od gomile pitanja. Šta pamte te ljuspe farbe i kreča, šta nose kao svoje uspomene? Kada to pootpada i počisti se, nema svedoka tajni koje su krili ti zidovi. Dešava se da mi u sećanje dolaze slike iz prošlosti koje uopšte ne zaslužuju sećanje. Za to nemam objašnjenje.

Dobro, rađanja, umiranja, zaljubljivanja, odljubljivanja, sreća, tuga, stanja duha i tela, razumem, ali nekakvi isecci koji nemaju nikakvih razloga da mi se usele u pamćenje... Enigma (ne razumem). Sećam se ulice Radoja Dakića, blizu podvožnjaka, kako idem i prolazim između dve bandere koje svojim kracima čine trougao.

Sad bih mogao da odem tamo i pitam se šta je to važno? Ništa. Ali bojim se da prava sećanja ne izblede, baveći se zamagljenim uspomenama i sećanjima.

Sećanja nisu samo lepa jutra, divan dan, snen osmeh, nežna ruka i ljubavni dodir!

Sigurno imate, ili ste, nažalost, imali, one koje su izvor vašeg života, i koje su proleteli pored vas kao sećanje, bili su nam tu, pred nosom, a mi smo ih podrazumevali, i smatrali treba da nam služe. Ta mladost, tako pusta, neobuzdana, tako lepa, čini nas srećnim, i tako srećni ne okrećući se jurimo u susret novoj neizvesnosti, koju tada doživljavamo kao izazov.

Moja mama je u Austriji imala rođenu sestru Maricu, koja je iz zabrinutih pisama o mom zdravlju, rahitisu i neuhranjenosti, shvatila da mama u stvari moli za pomoć. Odgovor je odmah došao (koliko pisma brzo putuju): „Odmah dolazite!“

Mali grad Vilah, odmah iza granice sa Slovenijom (tada Jugoslavijom), kao iz bajke, uglavljen između planina i jezera, idealan za lečenje, za moju mamu tako „strašne“ bolesti.

Tih godina u našoj Jugoslaviji nije se znalo za „krvni pritisak“ i česte kontrole, no kad su već lečili moj rahitis, odlučili da „iščekiraju“ i rutinski pregledaju moju mamu, koja se, ne hajući za sebe, brinula samo o meni.

U svakoj ulici u Vilahu postojali su automati za

kupovinu žvaka, a uz svaku žvaku (okruglu) išla je i nagrada: durbin, zviždaljka, naočare; ja sam izvukao beli prsten sa crvenim rubinom.

Inače volim da se kindžurim, a gledajući braću (svirali su u nekom orkestru), verovao sam da bez mindđuša, prstenja i lanaca nema rokenrola, niti bilo kakve muzike.

Tu nagradu, iz automata, smatrao sam privilegijom. Znači, imam prsten, još da naučim da sviram i biću roker!

Lanac i prsten nisu dovoljni za muziku, ali meni kao desetogodišnjaku, činilo se da je to dovoljno za početak.

Posle pregleda, kada je moj „ludi“ brat (u isto vreme vozio auto trke i za hitnu pomoć) „iskipovao“ mamu direktno u stan i krevet, čujem razgovor, koji bih voleo da ne čujem, a opet slušam, sa rukama na ušima.

Slušam: „Seko, (tako su zvali mamu), imaš pritisak 220/120, mislili su u ambulanti da su se pokvatili aparati. Ne vraćáš se više u Jugoslaviju, ostaješ ovde sa Draganom (tako su me zvali), a tamo nek se snalaze.“

Slušam iz druge sobe, bez obzira na to što sam zapušio uši, i mislim da će moja mama umreti. Sećate li se prstena sa crvenim „rubinom“? Tada počinje „spas“ moje mame“.

Otvaram prozor, okrećem se leđima, i bacam prsten.

On je od plastike, iza mene trava, nema šanse da se čuje ako padne. A zamisli da se čuje? Zato vrištim da se ne čuje pad prstena, jer ako se čuje, čarolija neće uspeti, moje molbe se neće ostvariti. A mama će umreti.

Posle su pričali da su mislili da sam dobio „fras“ od jake hrane i vitamina kojima su me „kljukali“ za moje izlečenje.

A mama je živela još dugo, jer sam ja to „pogurao“.

Život kao olupani tanjir

To je kao kada bi bacio slike u ramovima, izgazio i bacio kroz prozor, ostao bi samo život, kao olupani tanjir, koji pamti! I podseća.

Sećam se zvuka viljuške o popucali emajlirani metalni tanjir kako "udara" jaja za prženice i mirisa najslađih "pofezni" pred odlazak u školu. Kao stariji gledam taj isti olupani tanjir, bez koga je bilo nemoguće napraviti ni jedno jelo, ako se ne čuje njegov zvuk.

Sledeći, još stariji, videh po njemu udubljenja, ulegnuća, kao da je neko u njemu "pisao" svoj život i na njemu se i svađao, mirio, raskidao, zaljubljuvao, pokušao nešto da kaže, durio se da niko ne zna. A onda ga oprao, oribao, stavio ga da se suši, znajući da neće odati tajnu.

Te ulubljene tajne traju dok onaj koji ih ljubomorno koristi i čuva, sa njim razgovara. Koliko mi dok gledamo taj olupani tanjir nemamo pojma, šta u njemu piše.

Koliko je u njemu bilo ljubavi, nedoumice, straha, radosti, tuge, ushićenja, razočaranja, sve od ulubljenja do ulubljenja. I onda, kad se život završio, jedino što sam tražio u pustoj kući bio je olupani tanjir.

Kasno sam stigao.

Tražio sam ga na mestu gde ga je mama uvek ostavljala. Nije ga bilo. Ostao je samo okrugli trag na mestu gde se uvek nalazio.

Živi uvek žure da se oslobode svega što će podsećati na život onog koji im je život dao. "Prevrnuo" sam ceo kontejner, i našao ga!

Te sreće! Kao da sam našao zlato.

Odneo sam ga kući, oprao, legao na krevet i počeo da prebrojavam ulubljenja, i zaspao.

Ljubavni jadi u moherovom sakou

Mislim da je bilo ovako...

Život mladih 60-tih godina se odvijao tako što smo svake večeri izlazili na "štraftu", grupno pronalazili mesto za "blejanje" i šacovanje devojaka i svako od nas je bio ubeđen da ona najlepša gleda baš u njega. Verovao sam da moram imati neki "modni detalj" kojim bih skrenuo pažnju na sebe. Kako mi pade na pamet da izaberem MOHEROV ZIMSKI sako da mi bude taj modni detalj tokom celog leta na 35 stepeni Celzijusovih ni danas mi nije jasno. Ali bez njega nisam izlazio: vešao sam ga, onako teškog, o kažiprst, koji bi do kraja večeri neizbežno pomodrio kao šljiva.

I u to vreme glavna tema je bila seks.

Priče tih "ljubavnika" osvajača, "seksualnih giganta", seksi priče, sustizale su jedna drugu.

Ni ja nisam zaostajao u "ljubavnim avanturama" i toliko sam lagao, da mi se ponekad činilo da je istina. Dešavalo se da dođe do nekakvog "kontakta", onda moliš boga da ti zadrži ruku i onda "raskineš" jer neće dalje i ti kao pobednik, čekaš novu "žrtvu"!

Zamisli da te je pustila, bio bi u velikom problemu, ozbiljnom, za te godine.

I dok tako gledam, pljuckam i držim moherov sako od koga otpada kažiprst, prolazi jedna mlada prelepa plavuša, nalik na tadašnje Šveđanke, dečjeg lica, nevinog plavog pogleda, i pomislim, to je moja šansa da pokažem muškost malo više i dalje od pljuckanja i moherovog sakoa kao zaštitnog znaka, i zaustavljanja moje ruke u spasonosnom trenutku.

Mahnuh joj glavom, kao u kaubojskim filmovima, i ona na moj užas pođe sa mnom. Idemo ka Zemunskom parku i sve molim boga da kada ja, kao, malo slobodnije nastupim, budem zaustavljen – kad ono, sve na izvol'te.

Čekaj, nemoguće, plavuša dečjeg lica, smernost, nevinost, i pošto je izostao očekivani otpor i s njim još jedna laka "pobeda", pomislih: šta sad?

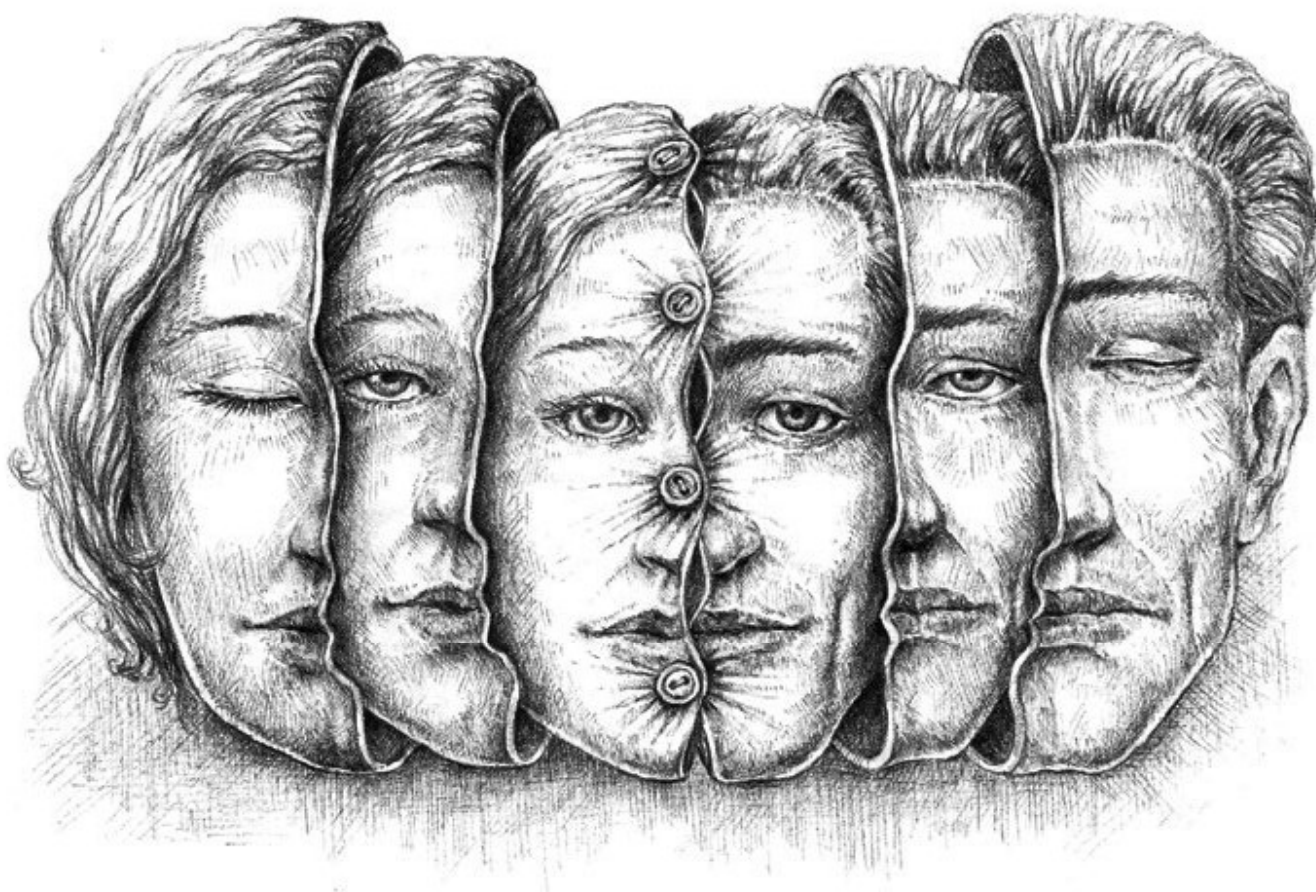
Pomislih na svoje drugare i njihove navodne ljubavne avanture i osvajanja, pa se setih šta su govorili... koliko traje, šta pre, šta posle, jer ja se eto nađoh na odgovornom zadatku. Setih se, neki su govorili tri minuta, neki četiri, a neki čak i pet minuta, dokazano. Do tada niko nije ni imao devojku.

Ja odlučih da obaram rekorde.

Kada se već desilo što se desilo odlučih, gledajući na sat, da to bude pola sata, sve prateći minute.

Sa stare lampe iz parka, dok su isticale poslednje sekunde predviđenog vremena, dozvolih svojoj "Loliti", da izađe iz mog čeličnog zagrljaja i ja ponosan, pozdravivši se sa "ćao", odjurih da društvu prijavim "rekord".

Nisam tada shvatio razlog, ali mi se više nikad nije javila.

Noćna straža, 29. septembar 2023.

Vojska, Sombor, aerodrom stajanka (mesto na pisti na kojoj stoje ratni avioni "TANDERDŽET", neupotrebljeni od kraja Drugog svetskog rata).

Uredno postrojeni sa ciradama na "nosu" aviona, da kiša ne uđe u motor, ponosno stoje i "prete".

Bio sam prilično privilegovan vojnik (muzičar, imao svoj vojnički orkestar), pa su me deseteri i niži oficiri obavestavali šta se i kada dešava u garnizonu.

Bezbrizno sam vežbao sa orkestrom dok je vojska stražarila dvadeset četiri sata, čuvajući garnizon i avione koji ne lete, ali lepo izgledaju, kada dođe dan svečane zakletve, pa se nekoliko hiljada članova porodica i prijatelja sjati u Sombor da vide svoje vojnike-junake. Nije mala stvar, vojnička zakletva. Tog dana Somborci se povlače u kuće čekajući da i ta fešta prođe, pa da se vrate normalnom životu.

Preko svojih doušnika saznajem da će uskoro (za nekoliko dana) biti uzbuna i veliki marš, pod punom opremom dvadesetak kilometara okolo-naokolo da se zna da Somborska armija čuva severne granice naše otadžbine. To je stvarno bila vojska i armija... ali... Ja kao muzičar saznam (da neprijatelj ne sazna) da će biti uzbuna i svi se spremismo, da nas "dignu" te noći, a mene zove desetar i kaže: "Gde ćeš na marš, bolje ostani jednom u životu na straži".

I tako, svi znaju za uzbunu i čekaju sirenu spremni za pokret, a ja na straži. Na znak uzbune, svi vojnici su se za pet minuta našli na zbornom mestu pod punom ratnom opremom, što je praćeno pohvalama starešina.

A, ja, čuvši pesmu i vojsku, koja je otišla na marš

raskomotih se i opustih.

Pojavi se tip na vratima i reče: "Smena straže na četiri sata."

Ćutim, rekli mi da sam privilegovan, kad dođe jedan vojnik i reče: "Ajde ti muzikant, red je na tebe."

Beše ponoć. Pitam do koliko, reče do četiri (ujutro). Reče mi lozinku i odziv, da bih onom ko sme da prođe mogao da dozvolim prolaz pored čuvanog mesta, odnosno neletećih aviona.

Šta je lozinka a šta odziv nikad nisam upamtio ni razlikovao (puška-vatra, patka-riba... ko bi to zapamtio.)

"Čuvajući" neleteće avione, koji su imali cirade preko nepostojećih motora poželeh da pogledam na sat, sa obližnje lampe, koliko mi je ostalo do kraja dežurstva.

Kada si sam, stojiš i čekaš smenu, vreme stoji.

Nagnuh se prema svetlu i tada se začu se parajući zvuk iznad mojih ušiju. Padoh kao da me je metak pogodio.

Ležim i čekam "neprijatelja", koga nema, jer to sam ja slučajno bajonetom očešao ciradu na avionu. Od pada i straha od "neprijatelja" zaboravih i lozinku i odziv.

Vidim ispod krila i točka aviona trojicu mladića: intendanti, nose doručak za stražu. Ja viknuh STOJ, oni stali, viknem LOZINKA, oni kažu, pa me pitaju za odziv, a ja od straha zaboravio.

Ležimo i ćutimo. Tako bismo ostali do proleća, da ne nalete neki gavran i sve nas rastera sa poprišta!

Inače, bio sam pristojan muzičar u orkestru.

